

Hoe gaan scholen om met de maximumfactuur in het basisonderwijs?

Steekproefenquête en rondetafelgesprekken met scholen en besturen over hun ervaringen in de praktijk

Schooljaar 2009-2010

Dienst Pedagogisch Beleid

Bob.Loisen@ovsg.be
Didier.Bataillie@ovsg.be
Soetkin.Bauwens@ovsg.be

1 Inleiding

Het principe van de kosteloosheid in het basisonderwijs is niet nieuw. Het decreet basisonderwijs bepaalt dat scholen geen inschrijvingsgeld noch bijdragen mogen vragen voor de kosten die zij maken bij het nastreven en het behalen van de ontwikkelingsdoelen en eindtermen met hun leerlingen. In de praktijk was de grens tot nu toe moeilijk te trekken. Bovendien ontbrak het sommige scholen aan de financiële middelen om de kosteloosheid te realiseren.

Het decreet kostenbeheersing van 6 juli 2007 bracht hierin duidelijkheid en voorziet in de nodige financiële middelen. Dit gebeurde in twee stappen. De eerste fase is ingevoerd sedert schooljaar 2007-2008. Het ministerie van Onderwijs en Vorming publiceerde een officiële lijst met materialen die kosteloos ter beschikking moeten zijn voor de kinderen. De scholen ontvangen sindsdien € 45,00 extra per kind om dat basismateriaal aan te kopen. Na de goedkeuring van het nieuwe financieringsdecreet volgde vanaf 1 september 2008 de tweede fase: alle basisscholen krijgen extra werkingsmiddelen via een nieuw systeem van financiering; tegelijk wordt hieraan een maximumbijdrage voor ouders gekoppeld, de zogenaamde 'maximumfactuur'. Scholen kunnen dus putten uit de gestegen werkingsmiddelen om hun onderwijs te verlevendigen. De nieuwe financiering legt bovendien de lat meer gelijk tussen de netten. Omdat de nieuwe financiering gekoppeld is aan een aantal leerlingkenmerken, worden scholen die veel kansarme kinderen tellen, in staat gesteld een relatief grotere inspanning te leveren voor die kansarmen.

De Vlaamse overheid heeft in haar beleidsnota 2009-2014 aangekondigd dat ze de invoering van de maximumfactuur in het basisonderwijs zou evalueren. Om een beter zicht te krijgen op hoe stedelijke en gemeentelijke scholen omgaan met de maximumfactuur in het basisonderwijs heeft OVSG in oktober - november 2009 een steekproefenquête bij 55 scholen gehouden. Deze scholen waren zo uitgezocht dat ze een goede representatie vormden van het stedelijk en gemeentelijk basisonderwijs.

Uit de antwoorden op deze enquête konden we een aantal tendensen distilleren die we verder wilden analyseren en aftoetsen bij de verschillende directies en schoolbesturen. Daarom organiseerde OVSG in de loop van februari 2010 rondetafelgesprekken. Met de conclusies uit die gesprekken wil OVSG enerzijds het begeleidingswerk beter afstemmen op de noden van de scholen en schoolbesturen en anderzijds gefundeerde standpunten innemen op beleidsmatig vlak.

2 Organisatie

Om op een efficiënte manier gesprekken te kunnen voeren, selecteerde OVSG uit al de schoolbesturen en schooldirecties een 20-tal deelnemers per sessie. De scholen en schoolbesturen werden gekozen op basis van een aantal criteria. Hierbij streefden we naar een mix van scholen op het platteland, in provinciesteden, in grotere steden en met een variatie in het percentage kansarme leerlingen zodat we een representatief beeld kregen.

De gesprekken gingen door in elke Vlaamse provincie. Wegens de specifieke context werden voor de steden Gent, Antwerpen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aparte sessies georganiseerd. In totaal namen 39 directeurs, 11 coördinerend directeurs, 4 schepenen van onderwijs, 9 ambtenaren en 2 algemeen directeurs deel aan de gesprekken over de maximumfactuur.

Onze oprechte dank aan alle deelnemers van de rondetafelgesprekken voor de tijd die zij voor ons vrijmaakten. Dankzij hun bereidheid om met ons te reflecteren en hun ervaringen te delen, hebben wij een schat aan informatie kunnen verzamelen. Wij zijn nu in staat om beleidsaanbevelingen te formuleren die gebaseerd zijn op de ervaringen van mensen in het veld.

3 Verslag

3.1 Werking van het systeem van maximumfactuur

Uit onze gesprekken blijkt dat de directies en schoolbesturen van het stedelijk en gemeentelijk onderwijs over het algemeen positief staan tegenover het systeem van de maximumfactuur. Deze aanzet tot kosteloos onderwijs kunnen zij ten zeerste appreciëren, te meer omdat in veel gemeentelijke en stedelijke scholen het onderwijs al gratis was of dat er ten minste al pogingen waren in die richting. De maximumfactuur zet aan tot kritische reflectie over kostprijs en facturen. De invoering verandert het denken van de leraren en de besteding van middelen voor uitstappen wordt grondiger besproken. Daarenboven worden de excessen in bepaalde scholen aan banden gelegd. Het bedrag dat ouders moeten betalen, is nu officieel in alle scholen van alle netten gelijk. Dat schept duidelijkheid voor de ouders.

De maximumfactuur voor het basisonderwijs wordt positief onthaald en het systeem werkt naar behoren, maar er moeten een aantal kanttekeningen gemaakt worden.

- ❏ Een kwaliteitsvolle invoering van de maximumfactuur is heel arbeidsintensief. De begroting en budgetten moeten goed opgevolgd worden en leraren moeten op de hoogte gehouden worden. Dit kan door planmatig te werken en een jaarplanning op te stellen voor alle leerjaren van de school. Er moeten inspanningen geleverd worden om een programma op te stellen waardoor planmatiger en bewuster wordt omgegaan met budgetten voor uitstappen. Ook is overleg met het hele schoolteam nodig. Een gevolg van zo'n langetermijnaanpak is dat niet kan worden ingespeeld op de actualiteit en dat er geen *last minute* activiteiten georganiseerd kunnen worden, tenzij natuurlijk in de begroting ruimte wordt voorzien voor actuele initiatieven.
- ❏ Het intern vervoer blijft problematisch. (zie 3.2.4)
- ❏ Niet-GOK-scholen genereren geen extra werkingsmiddelen voor niet-anderstalige kansarme leerlingen of illegalen. Dat blijft een probleem in de praktijk. Het vergt van scholen veel creativiteit om voor deze leerlingen het nodige geld te vinden zodat ze kunnen meedoen met de activiteiten. Bovendien kunnen kinderen zonder papieren geen beroep doen op een schooltoelage.
- ❏ Het frustreert de basisscholen dat er geen maximumfactuur is in het secundair onderwijs waar de ouders alsnog schoolmateriaal moeten aankopen.
- ❏ Voor scholen die geen kleuteronderwijs aanbieden, treedt er een bijzonder neveneffect op. Bij de keuze van een school, was het kostenplaatje voor ouders één van de bepalende factoren. Door de maximumfactuur is dit momenteel niet meer aan de orde. Ouders blijken nu meer te

kiezen voor scholen waar het onderwijsaanbod groter is. Autonome kleuterscholen en lagere scholen blijken hiervan de eerste slachtoffers te zijn.

- De grootsteden kampen met een aantal specifieke knelpunten. Het ontbreken van een systeem van maximumfactuur voor het Franstalig onderwijs wordt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een politiek probleem. De begrotingen en administraties van de scholen moeten goed gescheiden worden vooral als er geen aparte dienst cultuur of onderwijs is voor het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs. Hier is ook de trend merkbaar dat ouders een school kiezen precies omdat die een maximumfactuur hanteert. Zo komt een golf van Franstalige autochtone kinderen in het Nederlandstalig onderwijs terecht.

3.2 de bedragen voor de maximumfactuur

Een aantal respondenten delen mee dat er in hun school al een 'gratis politiek' was. Daar vormt de invoering van de maximumfactuur geen bedreiging voor de schoolactiviteiten. Alles wat nodig was om de eindtermen te behalen was al gratis. De maximumbedragen die door de overheid opgelegd worden, zijn ruim voldoende als dit bedrag gecombineerd wordt met de (toegenomen) werkingsmiddelen.

In het merendeel van de scholen met een laag percentage GOK-leerlingen zijn de werkingsmiddelen echter niet voldoende en vraagt men zich af wat de invloed zal zijn van de huidige besparingen. Deze scholen vinden de invoering van de maximumfactuur wel positief, maar de bedragen niet realistisch. Deze scholen selecteren bewust hun activiteiten, ook als de gemeente of stad financieel bijspringt voor de scholen en ook als ze voor (een deel van de) activiteiten kunnen putten uit de werkingsmiddelen. De zoektocht van scholen naar goedkope, kwaliteitsvolle activiteiten en uitstappen vraagt in die scholen de nodige creativiteit.

3.2.1. Kleuter: scherpe maximumfactuur € 20,00

De meeste respondenten verklaren dat voor instappertjes van de eerste kleuterklas € 20,00 ruim voldoende is, maar dat de maximumfactuur vanaf de derde kleuterklas problemen schept. De invoering van de maximumfactuur heeft onder andere tot gevolg dat het kleuterzwemmen wordt afgebouwd. Als wel gekozen wordt voor zweminitiatie, betalen de ouders dit (van €18,00 tot € 22,50) of springt de oudervereniging bij. De grootste kost is het busvervoer.

Aangezien er voor het kleuteronderwijs geen minder scherpe factuur bestaat, zijn ook waardevolle initiatieven zoals een halve week sportklas verloren gegaan. Ook de andere meerdaagse extra-murosactiviteiten voor kleuters zijn stopgezet. Tentoonstellingen, toneel en andere culturele uitstapjes worden in de steden veelal gratis aangeboden door het stadsbestuur en kunnen dus wel behouden blijven.

3.2.2. Basisonderwijs: scherpe maximumfactuur € 60,00

In veel scholen ligt dit bedrag hoger dan wat vroeger gefactureerd werd aan de ouders. Veel leraren leggen echter de link niet met het doel van de maximumfactuur en organiseren meer activiteiten omdat ze het gevoel hebben dat ze dit bedrag moeten opgebruiken.

Een groot deel van het budget dat via de maximumfactuur besteed kan worden, wordt ingenomen door het zwemmen. De respondenten melden daarom dat ze zich nu de vraag stellen of er in verhouding met de eindtermen in zoveel leerjaren gezwommen moet worden of dat het leerjaar dat gefinancierd wordt door de Vlaamse overheid, kan volstaan.

'Bij ons is zwemmen gratis. Maar de leraren zijn voorstanders om het zwemmen af te bouwen. De verplaatsing is duur en het vraagt een grote tijdsinvestering. Zwemmen vormt in de eindtermen maar een klein onderdeel van lichamelijke opvoeding.'

3.2.3. Minder scherpe maximumfactuur meerdaagse extra-murosactiviteiten € 360,00

De maximumfactuur heeft ervoor gezorgd dat alle scholen moeten nadenken over hun meerdaagse extra-murosactiviteiten. De directies stellen vast dat er weinig bereidheid is om tradities in vraag te stellen. In de meeste scholen stelt men alles in het werk om de binnenlandse meerdaagse uitstappen te behouden. Zee- en bosklassen worden nog steeds georganiseerd. De buitenlandse sneeuwklassen staan hier en daar op de helling. Veel scholen hebben de buitenlandse reizen geschrapt.

'De keuze voor een meerdaagse activiteit wordt sterk bepaald door de maximumfactuur. De ouders waren vragende partij voor een sneeuwklas, maar dit was niet te betalen. In de derde graad is er nu tweejaarlijks een avonturenkamp. Er wordt voor de financiering een tombola georganiseerd voor de ouders en leerlingen van de derde graad.'

De frequentie van meerdaagse uitstappen varieert: van 1 uitstap van een week per 2 jaar over minimaal 2 uitstappen gespreid over 6 jaar tot één uitstap in de hele lagere school. Eén school laat weten dat ze nog steeds elk jaar met elke klas op openluchtklas gaat. Een andere school meldt geen enkele meerdaagse uitstap meer te organiseren omdat de ouders het heel moeilijk hebben om te betalen.

Afhankelijk van de frequentie van de uitstappen wordt het bedrag van de maximumfactuur gespreid. Om de meerkost te financieren wordt een beroep gedaan op de oudervereniging, vriendenkring, subsidies via de mutualiteit of scholen zoeken naar sponsors. Soms wordt gewerkt met een spaarplan. Ook de gemeente doet vaak een duit in het zakje, ook voor de scholen van andere netten.

'De gemeente financiert elk jaar een deel van de meerdaagse uitstap. Ze doet dat ook voor de scholen van het vrij onderwijs. Elk kind krijgt tussen de € 50,00 à € 75,00. Dit is wel minder dan het bedrag dat het gemeentelijk onderwijs ontvangt.'

'De openluchtactiviteiten van onze stad staan open voor de scholen van de andere netten met een hoog percentage GOK-leerlingen.'

3.2.4. intern vervoer

Alle respondenten melden dat intern vervoer een knelpunt blijft. De maximumfactuur heeft er wel voor gezorgd dat er doelmatiger wordt omgegaan met middelen en dat er bewuster keuzes gemaakt worden. Men denkt na over de verschillende vervoersmogelijkheden. Toch blijft het vervoer een grote kost voor de scholen. Dit vervoer kan betaald worden uit de werkingsmiddelen, maar deze zijn niet onuitputtelijk. Hier volgen een aantal obstakels met betrekking tot het intern vervoer.

- 🔍 Als men er rekening mee houdt dat de meest haalbare wandelafstand (rekening houdend met de leeftijd van de leerlingen, de activiteit en de optimale leertijd) 500 m is, stelt zich vooral in de dorpscholen en op het platteland een probleem. Onder andere de afstand van de school naar het zwembad is problematisch.
- 🔍 In veel scholen wordt voor verplaatsingen een beroep gedaan op de ouders. Maar dit heeft meer nadelen dan voordelen. Het zijn steeds dezelfde ouders die rijden. Bovendien wordt het risico op ongevallen verspreid en vergroot.
- 🔍 Busvervoer is duur en het kost even veel voor korte als voor lange afstanden. De prijzen van de busmaatschappijen zijn hoog omdat er geen concurrentie is.
- 🔍 Er zijn mogelijkheden om vervoer naar (culturele) extra-murosactiviteiten te laten subsidiëren, bijvoorbeeld via dynamoOPWEG of Milieuzorg op School. Maar dergelijke subsidies aanvragen, vraagt heel wat administratie. Bovendien melden de scholen dat de Lijn niet flexibel is binnen het Dynamo³-project.
- 🔍 Indien men opteert voor openbaar vervoer en gebruikmaakt van gratis passen voor de kinderen, moet men er rekening meer houden dat de bussen van De Lijn niet veilig zijn voor kleuters en kleine kinderen. Directies willen deze verantwoordelijkheid niet op zich nemen. Als er geen openbaar vervoer is, is de belbus enkel een alternatief voor kleine groepen.
- 🔍 Scholen gelegen in een centrum hebben een voordeel. In de steden kunnen veel uitstappen gratis via een goed uitgebreid netwerk voor openbaar vervoer. Maar scholen nemen geen kleuters mee op het openbaar vervoer omdat dat niet verantwoord is. Voor kinderen van de lagere school is dat minder een probleem.

3.3 Facturatie

In de meeste scholen worden de werkelijk gemaakte kosten gefactureerd aan de ouders. In een aantal scholen wordt gewerkt met een forfaitaire factuur. Als een school op deze manier kosten aanrekenen heeft ze daar meestal een goede reden voor. De scholen zijn bezorgd, ze willen er zeker van zijn dat ze alle gemaakte kosten kunnen betalen.

'Het bedrag van de maximumfactuur volstaat niet om de kosten voor uitstappen te dekken. Daarom vragen we bij het begin van het schooljaar het volledige bedrag van de maximumfactuur. We bezorgen de ouders een overzicht van de activiteiten met de vermoedelijke kost. Bij elke activiteit krijgen ze het reële bedrag meegedeeld.'

Er wordt ook forfaitair gerekend als de leraren de bedragen moeten prefinancieren als ze op uitstap gaan (dit komt weinig voor). De leraren houden een begroting bij en geven op het einde van het schooljaar het geld dat over is terug aan de ouders. Als het overschot niet wordt teruggegeven, wordt het bedrag overgedragen naar volgend schooljaar of gespaard voor een meerdaagse uitstap.

In een aantal scholen merkt men dat meer en meer ouders een beroep doen op een spaarkas voor de kinderen die niet kunnen betalen. Terwijl dat vroeger om 1 of 2 kinderen op een school ging, zijn het er nu 7 of soms zelfs 20 en meer. Scholen doen al het mogelijke om ervoor te zorgen dat ouders hun onbetaalde facturen betalen via wekelijkse afrekeningen, dagelijkse afrekening, via een bonnetjessysteem, etc.. Heel af en toe moet de schuldbemiddeling ingezet worden.

In dit verband melden de respondenten dat de schooltoelage haar doel mist. Een schooltoelage aanvragen vraagt veel administratie en het is niet duidelijk waaraan de ouders de toelage die ze ontvangen besteden.

'In onze school zijn ouders waarvan we weten dat ze de hoogste schooltoelage krijgen, maar die nog steeds de schoolfactuur niet betalen.'

3.4 Financiële steun voor het behalen van de maximumfactuur

3.4.1. Ondersteuning van het gemeentebestuur

In verschillende scholen wordt een beroep gedaan op het gemeentebestuur om de maximumfactuur te kunnen garanderen. De gemeente voorziet dan in extra werkingsmiddelen voor de gemeentescholen en/of voor alle scholen. Als de gemeente beslist om bepaalde zaken uit de werkingsmiddelen te betalen dan worden onmiddellijk vragen gesteld in de gemeenteraad.

'Ons bestuur besliste om een deel van de bus voor het langlaufen te betalen uit de werkingsmiddelen. Er ontstond in de gemeente veel heisa omdat dat busvervoer in de vrije scholen € 20,00 meer kostte voor de ouders. Er werden in de gemeenteraad onmiddellijk vragen gesteld.'

Sociale voordelen

De meeste gemeentebesturen betalen sociale voordelen aan alle scholen van de gemeente. In veel gevallen wordt het toegangsgeld voor het zwembad verminderd. Via het flankerend onderwijsbeleid zijn er ook meestal goede afspraken gemaakt voor wat betreft de bedragen voor ochtend-, middag- en avondtoezicht, de huur van sportzalen, etc.

Q Andere voordelen

Sommige gemeentebesturen gaan verder dan de sociale voordelen. In een gemeente wordt bijvoorbeeld voor elke school Sinterklaaspakketten (€ 2,50/kind), fluohesjes en fietshelmen aan halve prijs voorzien. In veel gemeenten bestaat er ook een sociaal fonds of participatiefonds voor de financiering van uitstappen, openluchtklassen, etc. van kinderen die niet over de nodige financiële middelen beschikken. Om het vervoer te financieren wordt soms gewerkt met een vervoersfonds. Een stedenfonds wordt soms aangesproken om bijvoorbeeld brugfiguren te betalen. In een aantal gemeenten kunnen alle scholen pedagogische projecten indienen. Een commissie van de gemeente beoordeelt de aanvragen volgens een aantal criteria. Scholen met een goedgekeurd project ontvangen een subsidie van € 1 250,00. Soms worden, vanuit het OCMW of andere gemeentediensten, logopedisten aangesteld om lessen Nederlands te geven in alle scholen van de gemeente.

3.4.2. Initiatieven van derden

In veel scholen worden alle activiteiten voor de helft of voor een derde gefinancierd door de oudervereniging. Sommige ouderverenigingen ontvangen subsidies van de gemeente. De ouderverenigingen organiseren in de loop van het schooljaar verschillende activiteiten om hun kas te spijzen. Daar doet zich een duidelijke verschuiving voor tegenover vroeger. Nu is het doel van de acties die door de ouderverenigingen georganiseerd worden om geld op te halen voor de activiteiten van de school. Op die manier moet de school niet inboeten. In scholen die ver van de stad liggen, financiert het oudercomité bijvoorbeeld het vervoer.

Scholen met kansrijke ouders kunnen meer werven op een schoolfeest dan kansarme scholen. Er zijn zelfs scholen die geen inkomsten kunnen genereren uit de oudervereniging omdat er geen vereniging is. Daar is een grote inventiviteit en creativiteit nodig om de nodige middelen bij elkaar te zoeken. Als men dus blijft terugvallen op de ouders, wordt het verschil tussen scholen niet opgelost.

Er zijn nog argumenten om financieel geen beroep te doen op de oudervereniging.

'Wij doen sinds kort geen beroep meer op de oudervereniging omdat die te veel eisen stelde over de inzet van de financiële bijdrage.'

'Onze school vraagt geen financiële tussenkomst van de oudervereniging. We vinden het een verarming van de oudervereniging als die enkel ingezet wordt om activiteiten te financieren. Wat is hun inbreng dan op pedagogisch vlak en in de ondersteuning?'

Volgens de respondenten moeten scholen aangemoedigd worden om op zoek te gaan naar bestaande subsidiekanalen en hebben ze nood aan ondersteuning om deze optimaal in te zetten. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijvoorbeeld stellen de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de mutualiteiten veel middelen ter beschikking van het onderwijs, de leerlingen en hun ouders waardoor de maximumfactuur laag kan blijven.

3.5 De verhoging van de werkingsmiddelen

Met de invoering van de nieuwe financiering was de verhoging van de werkingsmiddelen duidelijk voelbaar. Vooral voor de scholen met een hoog percentage GOK-leerlingen zijn er méér werkingsmiddelen beschikbaar ten opzichte van 3 à 4 jaar geleden. De extra middelen worden gebruikt voor de aankoop van basismateriaal en voor de financiering van pedagogische uitstappen. Anderzijds heeft de verhoging van werkingsmiddelen er in sommige scholen toe geleid dat de gemeente een mindere of geen inbreng meer doet waardoor het aanbod toch armer wordt. In die scholen wordt bespaard op kunst, cultuur en/of sport.

De verhoging van de werkingsmiddelen heeft aanbiedende organisaties ertoe aangezet om de prijzen van hun educatieve pakketten, workshops, toegang, etc. te verhogen. Ook de vervoerprijzen zijn merkbaar gestegen.

3.6 Gratis onderwijs

In het stedelijk en gemeentelijk onderwijs zijn er scholen waar het onderwijs al jaren gratis is. Een school met 35% GOK-leerlingen stuurt bijvoorbeeld geen enkele factuur naar de ouders. Veel ouders van de leerlingen leven van een leefloon. De gemeente, waaronder de sport- en cultuurdienst, springt bij in de financiering. De schoolreis wordt bekostigd door de vriendenkring. Het vijfde en het zesde leerjaar gaan op bosklassen. De leerlingen sparen vanaf het eerste leerjaar de som van € 150,00 bij elkaar. Er wordt ook gezocht naar sponsoring door organisaties uit de gemeente. Deze school bewijst dat gratis onderwijs mogelijk is, ook binnen het flankerend onderwijsbeleid. Het is in dat geval wel een voorwaarde dat het schoolbestuur de sociale voordelen kent en er goed weet mee om te gaan.

4 Beleidsaanbevelingen

De invoering van de maximumfactuur in het basisonderwijs wordt positief onthaald. Er doen zich echter aan aantal ongewenste effecten voor waardoor bijsturing nodig is. Wij doen daarom de volgende aanbevelingen.

Flexibel toepassen van de maximumfactuur

Ons onderwijslandschap is erg divers. Daardoor is het noodzakelijk dat scholen de nodige autonomie krijgen. Scholen, zeker in het kleuteronderwijs, moeten de mogelijkheid hebben om binnen vastgelegde marges de maximumfactuur te hanteren. Ze moeten in dat geval wel motiveren waarom ze dat doen. Scholen zouden ook moeten kunnen werken met een spaarsysteem en bijvoorbeeld het bedrag dat over is van één schooljaar overdragen naar het volgende.

🔍 *De bedragen van de maximumfactuur*

Onze respondenten vragen geen afschaffing van de maximumfactuur. Een graduele verhoging van de budgetten moet wel overwogen worden. Er moet aan de scholen de mogelijkheid gegeven worden om de budgetten anders in te zetten. Ook moeten de bedragen geïndexeerd worden.

In veel gesprekken klonk de vraag naar een graduele verhoging van het bedrag per klas voor het kleuteronderwijs. De volgende voorstellen werden geformuleerd:

- € 20,00 - € 30,00 - € 40,00
- € 10,00 - € 25,00 - € 40,00
- € 60,00 te spreiden over 3 jaar

🔍 *Oplossingen voor intern vervoer*

Op het platteland en in regio's met een minder uitgebreid netwerk van openbaar vervoer stellen de scholen voor om van de geografische ligging een 'schoolkenmerk' te maken. In de steden echter redeneert men dat een school uit de stad die op boerderijkas wil, ook vervoer moet betalen. Zo heeft elke school, onafgezien van waar ze gelegen is, transportkosten voor bepaalde uitstappen. Bovendien kan de kost van het intern vervoer een stimulus zijn om de buurt te exploreren.

🔍 *Gebruik van schoolcheques*

Het is interessant om te onderzoeken of de schooltoelage uitbetaald kan worden in de vorm van schoolcheques. Ouders zouden met deze schoolcheques schoolrekeningen kunnen betalen, maar ook sportkledij, boekentassen en ander materiaal kunnen aankopen bij plaatselijke handelaars. Dit zou meer administratie betekenen voor de scholen, maar de facturen zouden wel betaald kunnen worden, ook voor de opvang. Het gemeentebestuur zou dit alles kunnen centraliseren en naast cultuurpassen en kanspassen ook schoolcheques uitreiken.

🔍 *Aandacht voor specifieke doelgroepen*

Specifieke doelgroepen verdienen meer aandacht. Er moet een oplossing komen voor de meerdaagse extra-murosactiviteiten van zittenblijvers. Kan een leerling die blijft zitten in het zesde leerjaar opnieuw mee op bosklassen? De school overschrijdt immers voor de ouders van deze leerling de minder scherpe maximumfactuur voor extra-murosactiviteiten. Scholen die kinderen zonder papieren opvangen, hebben nood aan extra financiering.

🔍 *Aanvragen en inzetten van subsidies*

Scholen moeten meer aanspraak durven maken op subsidies. Aanbiedende organisaties krijgen hun subsidies niet op en het zijn steeds dezelfde scholen die aanvragen indienen. Scholen moeten op de

hoogte gebracht worden van de subsidiemogelijkheden en deze optimaal inzetten om de maximumfactuur laag te houden.

- ❏ *Vermijden dat aanbiedende organisaties en andere verenigingen hun prijzen verhogen naar aanleiding van een stijging van de werkingsmiddelen*

Als de scholen inspanningen moeten doen om te komen tot kosteloos onderwijs, dan is het jammer dat de aanbieders hun prijzen verhogen omdat ze ervan uitgaan dat de werkingsmiddelen gestegen zijn. Net op het moment van de invoering van de maximumfactuur en de stijging van de werkingsmiddelen komen organisaties zoals Semu (de Belgische beheersvennootschap voor de muziekuitgevers) en SABAM (de Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers) op de proppen met allerlei heffingen.

- ❏ *Ondersteuning van gemeenten bij het voeren van een financieel beleid*

Gemeenten hebben nood aan ondersteuning bij het voeren van hun financieel en flankerend onderwijsbeleid. Gemeenten waar geen aparte onderwijsdienst is, hebben het moeilijk om de regelgeving lokaal te verankeren. Hoe kan bijvoorbeeld het systeem van ochtend-, middag- en avondtoezicht wettelijk geregeld worden? Ambtenaren moeten goed op de hoogte zijn van de bestaande regelgeving om de werkingsmiddelen optimaal te kunnen inzetten.

- ❏ *Maak werk van de kosteloosheid in het secundair onderwijs.*

De huidige ontwikkelingen op het vlak van kostenbeheersing in het secundair onderwijs zijn een stap in de goede richting, maar nog te vrijblijvend. Het feit dat scholen verplicht zijn om de kostprijs van een schooljaar mee te delen aan de ouders is een goede zaak, maar secundaire scholen zijn nog te vrij om deze kostprijs zelf te bepalen. Er is nood aan regelgeving en duidelijke afspraken om een zekere continuïteit te garanderen van de huidige ontwikkelingen op het vlak van kosteloosheid in het basisonderwijs.

- ❏ *Ga op een doordachte manier om met bijdragen van de oudervereniging.*

Ouders kunnen door de ouderwerking niet verplicht worden om een extra bijdrage te leveren om de maximumfactuur te omzeilen. De maximumfactuur zorgt ervoor dat de school haar financiële drempel laag genoeg houdt om alle ouders dezelfde kansen te bieden. Scholen moeten op een verantwoorde wijze omgaan met de middelen die eventueel aangereikt worden door de oudervereniging.

BIJLAGE I

Schriftelijke steekproefenquête maximumfactuur bij 55 stedelijke en gemeentelijke basisscholen

Trends in de resultaten van de steekproefenquête (oktober – november 2009)

- Q De overgrote meerderheid van de bevraagde scholen is tevreden over de werking van het systeem van de maximumfactuur in het basisonderwijs.
- Q Iets meer dan de helft van de respondenten vindt de bedragen van de maximumfactuur niet realistisch. Redenen daarvoor zijn:
 - o het bedrag op zich is niet realistisch;
 - o de prijs van het intern vervoer is hoog;
 - o hoge toegangsprijzen;
 - o traditionele extra-murosactiviteiten zijn niet meer haalbaar;
 - o het oudercomité wordt extra belast.
- Q De scherpe maximumfactuur van € 20,00 voor het kleuteronderwijs krijgt de meeste kritiek.
- Q De ruime meerderheid van de bevraagde scholen rekent de vooraf afgesproken kosten, vastgelegd in het schoolreglement, aan.
- Q Een aantal scholen gaat ervan uit dat de gemaakte kosten hoger zullen zijn dan de toegestane € 20,00 of € 60,00 en brengt per schoolmaand 1/10de van het bedrag in rekening.
- Q In ongeveer twee op drie gevallen wordt het gemeentebestuur ingeschakeld voor het behalen van de maximumfactuur.
- Q In drie op vier gemeenten steunt men alle scholen van de gemeente via het flankerend onderwijsbeleid, zowel met sociale als andere voordelen.
- Q Andere voordelen zijn bijvoorbeeld: de financiering van intern vervoer, de organisatie van evenementen en uitstappen, de financiering van lestijden en het onderhoud van de schoolgebouwen. Het is duidelijk dat deze niet thuishoren bij de andere voordelen in het kader van flankerend onderwijsbeleid.
- Q Het systeem van andere voordelen via flankerend onderwijsbeleid raakt ingeburgerd, alhoewel de meerderheid van de gemeentebesturen om financiële redenen enkel de sociale voordelen uitbetalen.
- Q Heel wat directies wijzen erop dat de stijging van de werkingskosten geen invloed heeft op de middelen die het gemeentelijk onderwijs krijgt. Er wordt veelal minder geïnvesteerd in het eigen onderwijs en de stijgende werkingsmiddelen worden in feite onrechtstreeks aangewend voor de financiering van het flankerend onderwijsbeleid.
- Q Twee op drie respondenten geven aan een beroep te doen op initiatieven van oudercomités en vriendenkringen om de nodige financiële middelen voor extra initiatieven te genereren.
- Q De grote meerderheid van de bevraagde scholen vindt de invoering van het systeem van de maximumfactuur een goede zaak om de volgende redenen:
 - o draagt bij tot een bewustere keuze van de activiteiten;
 - o draagt bij tot gelijke kansen;
 - o wordt gecombineerd met stijgende werkingsmiddelen;
 - o neemt de ongelijkheid tussen scholen weg;
 - o ouders kennen de schoolkosten.
- Q Toch verlangt men een snelle optimalisering om de volgende redenen.
 - o De hoge kosten verhinderen bepaalde initiatieven.
 - o Men ervaart de maximumfactuur als betutteling door de overheid.

BIJLAGE II

Leidraad rondetafelgesprek 'de maximumfactuur'

1. Werkt het systeem van de maximumfactuur naar behoren?

Positieve argumenten	Negatieve argumenten

2. Zijn de bedragen voor de maximumfacturen realistisch en haalbaar?

Scherpe maximumfactuur kleuter € 20

Positieve argumenten	Negatieve argumenten

Scherpe maximumfactuur lager €60

Positieve argumenten	Negatieve argumenten

Minder scherpe maximumfactuur meerdaagse extra-murosactiviteiten €360

Positieve argumenten	Negatieve argumenten

3. Welk systeem van betaling wordt gehanteerd?
(forfaitair tot maximumbedrag, werkelijke kosten aanrekenen,)
4. Wordt het gemeentebestuur ingeschakeld voor het behalen van de maximumfactuur?
Hoe?

5. Worden door het gemeentebestuur sociale voordelen uitbetaald?

Ochtend- en avondtoezicht	
Middagtoezicht	
Toegang zwembad	
Gebruik gemeentelijke infrastructuur sport/cultuur	
Leerlingenvervoer	

6. Krijgen de andere scholen onder de noemer flankerend onderwijsbeleid of via de andere beleidsdomeinen binnen de gemeente andere voordelen? Specificieer.

Financiering intern vervoer	
Organisatie evenementen	
Financiering extra lestijden	
Onderhoud schoolgebouwen	
Andere (specificeer)	

7. Wordt er een beroep gedaan op initiatieven van derden (oudercomité, vriendenkring, sponsoring, ...) om extra middelen te genereren?

8. Is het systeem van de maximumfactuur een goede zaak?

Positieve argumenten	Negatieve argumenten

9. Wat willen jullie aan het systeem zeker bannen, behouden en bijsturen?

Bannen	Behouden	Bijsturen